

GEÇİKME FAİZİNE İLİŞKİN YENİ YARGITAY KARARLARI (*)

Derleyen: Dr. Akar ÖÇAL
Ticaret Hukuku Asistanı

I. YTD. 2/1/1965 Gün ve E. 64-1000/K.65-165 Sayılı Kararı (1):

Temerrüdün gerçekleştiği tarih tesbit edilmeden ticari temerrüt faizinin ödeme tarihinden yürütülmesi yolsuzdur.

(...Ancak sözü edilen 6 Kasım 1956 günlü belgeden, davalının taahhüt ettiği kur farkını, dâvacı bankanın talep etmesinden sonra ödeneceği yazılıdır. Belgede «... ilk talebiniz ödemeyi talep eder» sözlerinin yer alması bunu göstermektedir. O halde dâvalı, dâvacı bankaca vâki ve dâvalıya tebliğ edilmiş talebi kapsayan dekontla yazılan sürenin geçmesinden sonra mütemerrit olabilir. Mahkemece, bu yön göz önünde tutulmadan ve dekontun tebliğ tarihi araştırılarak temerrüdün gerçekleştiği tarih tesbit edilmeden, ticarî temerrüt faizinin ödeme tarihinden yürütülmesi yolsuz ve dolayısıyla bu ciheti hedef tutan temyiz itirazı yerindedir) (2).

(*) **Türk Hususi Hukukunda Gecikme Faizi** (Eskişehir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi Yayınları, No: 26/3, İstanbul 1965) ismi altında yayınladığımız kitap, 1963 senesi ilk yarısına kadar yayınlanan kararları kapsamakta olduğundan, geçen zaman zarfında muhtelif yerlerde neşredilmiş olan yeni kararları derlemeyi faydalı bulduk.

(1) Ankara Barosu Dergisi, 1965, S. 2, s. 236.

(2) Bak. ÖÇAL, s. 43 vd., 55 vd.

II. YHGK. 8/1/1964 Gün ve E. 3-34/K. 12 Sayılı Kararı (3):

1. Bir kanun hükmünce, belli bir süre içinde ödemesi gereken bir paranın süre geçtiği halde ödenmemiş olması sebebiyle gecikme faizi istenemez. Meğer ki sürenin geçmesiyle faiz işleyeceği yasada açıkça öngörülmüş olsun.

2. Vadenin akitle kararlaştırılması halinde, ihtara ihtiyaç olmaksızın, sadece vadenin geçmesiyle temerrüt durumu meydana gelir ve faiz işlemeğe başlar.

(Dâvacı vekilinin dayandığı sözü geçen kanununun 27 nci maddesinde paranın en geç ne zaman ödeneceği bildirilmiş ise de, süre geçirildiğinde faiz ödeneceğine ilişkin bir hüküm yoktur. Bu dâvada Borçlar Kanununun 101 inci maddesine göre temerrüdün söz konusu olabilmesi için, karşı tarafa ihtar çekilmesi şarttır. Dâvalıya böyle bir ihtar çekilmemiştir. Ortada 101 nci maddede açıklanmış gibi, akitle belirtilmiş bir vâde de yoktur. Gerçekten sözü edilen maddenin ikinci fıkrasında, yalnız vâdenin akitle kararlaştırılması halindedir ki sadece vâdenin geçmesiyle (yani ihtara ihtiyaç olmaksızın) borçlunun temerrüde düşeceği bildirilmiştir. Bu görüş hukuk bilginlerince de benimsenmiştir... Buna göre yasada belirtilen vâdenin geçmesi, temerrüdü gerektirmez ve durum böyle olunca dâvalıdan gecikme faizi istenemez...) (4).

III. YİİD. 6/XI/1964 Gün ve E. 11918/K. 12393 Sayılı Kararı (5):

1. Kesin vade mevcutsa mücerret bu vadenin bitmesiyle borçlu mütemerrit duruma düşeceğinden neticeleriyle sorumludur.

2. Resûlmal faizi kararlaştırılmamış oluşu temerrüt faizine mani değildir.

(Borçlar K. nun 101. maddesinin 2. fıkrasında belirtildiği gibi, borcun itfa edileceği gün müttefikan tâyin edilmiş veya muhafaza edilen bir hakka istinaden taraflardan biri bunu usulen ihbarda bulunmak suretiyle tesbit etmiş ise mücerret bu günün hitamiyle

(2) Adalet Dergisi, 1964, S. 7 - 8, s. 821 (Bu karar aynı zamanda Ankara Barosu Dergisi, 1964, S. 2, s. 161 ve Son İçtihatlar, 1 Kasım 1915, No: 212, s. 6443'de de yayınlanmıştır).

(4) ÖÇAL, s. 45 vd., 48 - 49.

(5) Adalet Dergisi, 1965, S. 3, s. 390.

borçlu mütemerrit duruma düşer, temerrüt tarihinden itibaren faiz ile sorumlu olur...) (6).

IV. YİİD. 6/XII/1963 Gün ve E. 12659/K. 12870 Sayılı Kararı (7):

Ödünç verme senedi faizsiz olarak tanzim edilmiş olsa dahi vade dolduğu halde borcunu ödemeyerek mütemerrit duruma düşen borçlunun temerrüt faizi ile sorumlu olması gerekir.

(Tediye iddiası tevsik edilmemiş, ödünç verme akdinin faizsiz yapılması vâde dolduğu halde borcu ödemeyerek mütemerrit duruma düşen borçlunun temerrüt faizi ile ilzam edilmesine engel teşkil etmemiş olduğundan... kararın onanmasına...) (8).

V. YİİD. 12/XII/1963 Gün ve E. 13045/K. 13156 Sayılı Kararı (9):

Ticari işlerde temerrüt faizi senevi yüzde on, adi işlerde yüzde beştir. Borcun edası için önceden muayyen bir vade kabul edilmiş ise vadenin geçmesiyle borçlu mütemerrit duruma düşer. Temerrüt faizi ile müzlem olur.

((T. T. K. unun 9. maddesinin son fıkrasında ve 10. maddesinde açıklandığı gibi; ticarî işlerde temerrüt faizi senevî %10 dur. Aksine mukavele yoksa, ticarî bir borcun faizi vâdenin bitiminden ve belli bir vâde yoksa ihtar tarihinden itibaren işlemeğe başlar.

Ticarî bir işe taallûk etmeyen bir miktar paranın tediyesinde etmerrüd eden borçlu, mukavele ile daha az bir faiz tâyin edilmiş olsa bile, geçmiş günler için senevî %5 hesabıyla faiz ödemeğe mecburdur. Yine B. K. unun 101. maddesi uyarınca, muaccel olan bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarî ile mütemerrit olur. Borcun ifa edileceği gün müttefikan tâyin edilmiş veya muhafaza edilen bir hakka istinaden iki taraftan biri bunu usulen bir ihbarda bulunmak suretiyle tesbit etmiş ise mücerret bu günün bitmesiyle borçlu mütemerrit duruma düşer.

Resmî dairece düzenlenen (verilen emri) tarihi borcun edâsı

(6) ÖÇAL, s. 48 - 49, 75.

(7) İlmî ve Kazai İçtihatlar Dergisi, 1964, No: 41, s. 2976.

(8) ÖÇAL, s. 75.

(9) Adalet Dergisi, 1964, S. 2, s. 177.

hususunda tâyin edilmiş kesin vâde olarak kabul olunamaz. Takip konusu alacağın ticarî veya adî nitelikte olup olmadığı tesbit edilerek temerrüt faizi miktarı ve mebdei yuukarıda yazılı esaslar dahilinde tesbit olunmak gerekirken...) (10).

VI. YİİD. 1/X/1963 Gün ve E. 10221/K. 10286 Sayılı Kararı (11):

Ticari işlere ilişkin faizler ve temerrüt faizleri Türk Ticaret Kanunu, Borçlar Kanunu ve diğer kanunlarda mevzuu edilen hükümlere tabidir.

(... Ödünç para verme işleri haricindeki ticarî faizlere ve temerrüt faizine gelince: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 8, 9, 10 uncu, 6763 sayılı Mer'iyet Kanununun 9 uncu ve Borçlar Kanununun 72 nci maddelerinde belirtildiği gibi, ödünç para verme işleri, bankalar, tasarruf sandıkları ve Tarım Kredi Kooperatifleri hakkındaki hususî hükümler mahfuz kalmak şartıyla ticarî faizlerde faiz miktarı serbestçe tâyin olunabilir. Ticarî bir işde temerrüt faizi önceden derpiş edilmemiş ise yüzde ondur. Faizin işlemeğe başladığı tarihte, ödeme yerinde, benzer muameleler için daha yüksek bir faiz ödenmekte ise bu faiz miktarı esas tutulur.

Aynı Kanunun 1461 inci maddesinde ise, Ticaret Kanununda ve diğer ticarî hükümlerde geçen (kanunî faiz) veya (nizamî faiz) tâbirlerinin temerrüt durumu mevcut olduğu hallerde 9 uncu maddenin ikinci fıkrasında ve diğer hallerde birinci fıkrasında tanzim olunan faiz mânasına geleceği, 9 uncu maddenin 2 nci fıkrasındaki miktardan fazla temerrüt faizi ödenmesini derpiş eden mukavelelerin 8 nci madde hükümlerine tâbi olduğu gibi ödeme yerinde banka iskontosu yüzde ondan ziyade olduğu takdirde temerrüt faizinin iskonto miktarına göre istenebileceği, Borçlar Kanununun 103 üncü maddesinin 2 nci fıkrası hükmünün ticarî temerrüt faizlerinin tatbikinde yüzde beş yerine yüzde on miktarı esas tutulacağı yazılıdır.

Ödünç para verme müessesesi olan alacaklı banka ile borçlu arasındaki münasebet, taahhütnameler münderecatı ve faizin mahiyeti gözönünde tutularak bu husustaki talebin yukarıda yazılı esaslar dahilinde incelenip karara bağlanması gerekirken...) (12).

(10) ÖÇAL, s. 55 vd., 66 vd.

(11) Adalet Dergisi, 1963, S. 11 - 12, s. 1334.

(12) ÖÇAL, s. 66 vd., 93 vd.

VII. YİİD. 22/IV/1963 Gün ve E. 5050/K. 5055 Sayılı Kararı (13):

Ticari işlerde kanuni temerrüt faizi yüzde ondur.
Daha fazlasına mukavele edilebilir.

(... Türk Ticaret Kanununun 8, 9 ve 1461. maddelerinde belirtildiği gibi, ticarî işlerde temerrüt faizi yıllık yüzde 10 dur, daha yüksek temerrüt faizi mukavele edilmesi mümkündür. Ödeme yerinde banka iskontası yüzde 10 dan ziyade olduğu takdirde temerrüt faizinin iskonto miktarına göre istenmesi de mümkündür... Alacaklının temerrüt faizi miktarına.. taallük eden istekleri bu esaslar dahilinde görüldüğünden...) (14).

VIII. YTD. 23/XII/1963 Gün ve E. 62-4727/K. 63-4821 Sayılı karar (15):

Bir müessese tarafından okutulmakta olan kimse- nin, okuyamaması sebebiyle, okulu terketmesi halinde, kendisine yapılan masraflarla birlikte istenecek faizin başlangıç tarihi, o kimsenin okulu terk tarihi olup, tahakkuk tarihinden itibaren faiz yürütülmesi isabetsizdir.

Okutan müessese ticari işletme niteliğinde olduğu takdirde, işaret olunan durumda, ticari temerrüt faizinin tatbiki gerekir.

(... TTK'nun 9 uncu maddesinin son fıkrasında ticarî işlerde kabul edilen %10 faizin temerrüt faizi olması itibariyle, dâvalı H... G..'in okuldan ilişiği kesildiği tarihten itibaren %10 üzerinden faiz yürütülmesi gerekirken tahakkuk tarihinden itibaren %10 faiz yürütülmesi kanuna aykırı..... görüldüğünden.....) (16).

IX. YFCK. 9/5/1962 Gün ve E. T-9/K. 18 Sayılı Kararı (17):

Miktar zikredilmeksizis kanuni temerrüt faizi talep edildiğine göre % 10 a hüküm edilmesi icap eder...

(Dâva arzuhalinde faiz nisbeti gösterilmeksizin kanunî faizin

(13) Son İçtihatlar, 1 Mart 1965, No. 204, s. 6198.

(14) ÖÇAL, s. 66 vd., 93 vd.

(15) BATİDER, 1964, C. II, S. 4, s. 703.

(16) ÖÇAL, s. 26 vd.

(17) İmî ve Kazâî İçtihatlar Dergisi, 1962, S. 20, s. 1456.

tahsili istenilmiştir. Türk Ticaret K. nunun 9. maddesinin son fıkrası hükmünce ticarî işlerde temerrüt faizi %10 dur. Bu kanunun meriyet ve tatbik şekli hakkındaki kanunun 9. maddesi gereğince de eski kanun zamanında işlemeğe başlayan temerrüt faizleri, mer'iyetinden itibaren yeni kanun hükmüne tâbidir. Türk Ticaret Kanunu 1/1/1957 tarihinde yürürlüğe girmiş olmasına nazaran bu tarihten itibaren faizin %10 üzerinden yürütülmesi gerekirken bu cihetten zuhul edilmiş olması kanuna aykırı ve...) (18).

X. YİİD. 19/4/1965 gün ve E. 4515/K. 4821 Sayılı Kararı (19) :

Ticarî işlerde temerrüt faizinin kanunî haddi yüzde ondur.

(... 2 -- TTK. nun 8, 9 ve 1461. maddelerinde belirtildiği gibi, ticarî işlerde kanunî temerrüt faizi senevî yüzde ondur. Daha yüksek temerrüt faizi mukavele olunabilir. Ödeme yerinde banka iskontosu yüzde ondan fazla ise temerrüt faizinin iskonto miktarına göre hesaplanması mümkündür. Müstenidatı ibraz ettirilmeksizin temerrüt faizinin yüzde onun üstünde bir meblâğ olarak tesbit edilmesi usul ve kanuna aykırı... görüldüğünden...) (20).

XI. Y4HD. 15/6/1965 gün ve E. 63-10368/K. 3177 Sayılı Kararı (21):

Para borçlarında, ceza şartı faizden ibaret olup, faizi aşamaz.

(Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanunî gerektirici nedenlere ve özellikle para borçlarının edâ edilmesi halinde alınacak faizin ceza şartı yerine geçeceğine, faiz dışında ayrıca bir ceza şartı yükletilemeyeceğine, olayda hâkimin ceza şartı diye yanlış tanımladığı 500 liranın temerrüt faizinden daha düşük miktarda olması itibariyle hükmün cezaî şarta ilişkin kısmının sonucu bakımından ve esasının mahkemenin kabulü çerçevesinde doğru bulunmasına göre... hükmün onanmasına.....) (22).

(18) ÖÇAL, s. 67, 73 - 74.

(19) Ankara Barosu Dergisi, 1965, S. 4, s. 518.

(20) ÖÇAL, s. 66 vd.

(21) Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin Seçilmiş Son İçtihatları, İstanbul Barosu Dergisi Eki, İstanbul 1965, s. 69.

(22) ÖÇAL, s. 33 vd, 87 vd.